

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס
ליברליזם ורב תרבותיות: סוגיות בזכויות אדם, מגדר ודת
פרופ' רונית עיר-שי | 27987-01

Liberalism and Multi-Culturalism: Human Rights, Gender and |
Religion

סמינר	סוג הקורס:
4	היקף נ"ז:
תשפ"ו	שנת לימודים:
שנתי	סמסטר:
רביעי, 12-14	יום ושעה:
לפי דרישה	שעת קבלה:
Ronit.irshai@biu.ac.il	מייל מרצה:
/https://lemida.biu.ac.il	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

בסמינר נבקש להעמיד את היסודות התיאורטיים במתח שבין ליברליזם לרב תרבותיות ויחסם לסוגיות בסיסיות של זכויות אדם בכלל וזכויות נשים בפרט. בהקשר זה נבקש לדון בעקרונות יסוד של המחשבה הליברלית כמו גם הגישה הרב תרבותית והביקורת הפמיניסטית עליה; ברלטיביזם תרבותי ומוסרי; אתנוצנטריזם; זכויות אדם וזכויות נשים; אוריינטליזם ופוסט קולוניאליזם.

לאור התשתית התיאורטית שתוצב בחלקו הראשון של הסמינר, נבקש לדון בחלקו השני בסוגיות קונקרטיות המעסיקות את רוב העולם המערבי, ובכלל זה ישראל, המחוייב הן לליברליזם וזכויות אדם והן לרב תרבותיות. כך למשל נבקש לעסוק בסוגיית הדת נשים מן המרחב הציבורי; בויכוח על רעלה באירופה; בסוגיית הפרדה בתחבורה הציבורית ובאקדמיה; במילת נשים וגברים, רצח על כבוד המשפחה ועוד.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הלומדות ים ילמדו להכיר את השיח בפילוסופיה פוליטית ובביקורת הפמיניסטית בנוגע למתח שבין ליברליזם וזכויות אדם אוניברסליות לבין רב תרבותיות והשלכותיו לחופש התרבות והדת, במדינות דמוקרטיות ליברליות, בדגש על מדינת ישראל.
2. הלומדות ים יפתחו חשיבה עצמאית ביקורתית בסוגיות הקשורות לזכויות אדם, זכויות תרבותיות ותפקיד המשפט כאורגן של המדינה הליברלית בניהול מתחים אלה.

3. מיומנויות

1. הלומדות ים ינתחו מקרים קונקרטיים שיילמדו בקורס הנוגעים לדילמה שבין זכויות אדם לזכויות תרבותיות.
2. הלומדות ים יעריכו מחדש ובאופן ביקורתי התערבויות מדיניות באורחות חייהם של חברות מיעוט תרבותיות/דתיות.

ערכים (במידה ורלוונטי)

הלומדות ים יוכלו לגבש בצורה מושכלת עמדות בנוגע לסוגיות עכשוויות כמו זכויות אדם מול חובותיו, יחס לתרבויות מיעוט, התערבויות משפטיות בפרקטיקות של תרבויות מיעוט וכד'.

מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת (להרחבה)
1	מבוא: התפתחות החשיבה הליברלית		פרסיקו	
2	הליברליזם ומתנגדיו	רפרט/דיון	גל גרזון	
3	אוריינטליזם/פוסט קולוניאליזם	רפרט/דיון	סעיד	
4	רלטיביזם תרבותי/אתנוצנטריזם	שני רפרטים/דיון	רורטי/גירץ	
5	זכויות אדם כמושג אוניברסלי	שני רפרטים/דיון	כרמי/קאופמן/מוין	
6	רב תרבותיות	רפרט/דיון	קימליקה	
7	רב תרבותיות	רפרט/דיון	קימליקה	
8	ביקורת פמיניסטית על רב תרבותיות ותגובת קימליקה	רפרט/דיון	אוקין קימליקה	
9	פמיניזם ורב-תרבותיות: "זכות היציאה"	רפרט/דיון	קוקאטאס	
10	פמיניזם, רב-תרבותיות ואסלאם	רפרט/דיון	אל היברי/אבו לורוד	
11	פמיניזם ורב-תרבותיות: אוטונומיה ואיג'נסי	רפרט/דיון	לפינרד	
12	רב-תרבותיות וההקשר הישראלי	רפרט/דיון	רובינשטיין	

13	רב תרבותיות וההקשר הישראלי	שני רפרטים/דיון	מרגלית והלברטל/שטופלר
	רב תרבותיות והמיעוט הערבי בישראל	רפרט/דיון	קריאני
14	רב תרבותיות: "המיעוט שבתוך המיעוט"	רפרט/דיון	אייזנברג
15	דילמת הרעלה במדינות ליברליות	רפרט/דיון	שטופלר
16	רצח על כבוד המשפחה ופשעים על רקע רומנטי	שני רפרטים/דיון	חסן/קמיר
17	מילת נשים	רפרט/דיון	עלי
18	מילת גברים	רפרט/דיון	הקר
19	הפרדה מגדרית	שני רפרטים/דיון	ששון-לוי/רימלט
20	הפרדה מגדרית בתחבורה ציבורית	שני רפרטים/דיון	רימלט/הראל ושנר
21	הפרדה מגדרית באקדמיה	רפרט/דיון	תירוש
22-25	רפרטים על העבודה הסמינריונית		
26	סיכום		

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

רכיבי הציון:

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
הצגת מאמר (רפרט) בכל סמסטר (סה"כ שני מאמרים).	10% מהציון הסופי
רפרט על העבודה הסמינריונית	15% מהציון הסופי
עבודה סמינריונית	75% מהציון הסופי

דרישות הקורס

נוכחות שוטפת (85%), קריאת מאמרים, הצגת רפרט על מאמר בכל סמסטר, הצגת רפרט על העבודה הסמינריונית, השתתפות פעילה בדיונים, כתיבת עבודה סמינריונית.

דרישות קדם

שם הקורס	מס' הקורס
תיאוריות של מגדר וחברה	27-923-01

ביבליוגרפיה:

1. גל גרזון, ליברליזם – קשרים, הקשרים, ביקורות (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2002).
2. תומר פרסיקו, ליברליזם - שורשי, עקרונותיו, משבריו (תל אביב: דביר, 2024)
3. נעמה כרמי, זכויות אדם (תל אביב: רסלינג, 2018). (פרקים 1, 4).
4. קאופמן אדי, "ההכרזה האוניברסלית על זכויות אדם" בתוך: זכויות אדם, האוניברסיטה המשודרת, 2001, עמ' 22-37.
5. סמואל מוין, "הגיע הזמן לדבר לא רק על זכויות אדם אלא גם על חובותיו", הזמן הזה, מכון ון-ליר, אוקטובר, 2018.
6. Clifford Geertz, "The Uses of Diversity", The Tanner Lectures on Human Values delivered at the University of Michigan, November 8, 1985.
7. Richard Rorty, "On Ethnocentrism: A Reply to Clifford Geertz", in Richard Rorty, *Objectivity, Relativism and Truth, Philosophical Papers*, Vol. 1 (Cambridge, 1991), pp. 203-211.
8. Kymlicka Will, *Liberalism, Community and Culture* (Oxford: Oxford University Press, 1989), 162-181.
9. Kymlicka Will, *Liberalism, Community and Culture* (Oxford: Oxford University Press, 1989), pp.182-205.
10. Will Kymlicka, "Liberal Complacencies", in: Joshua Cohen, Matthew Howard and Martha C. Nussbaum (eds.), *Is Multiculturalism Bad for Women? Susan Moler Okin with Respondents*, (Princeton: Princeton University Press, 1999), pp.31-34.
11. יעל תמיר, "שני מושגים של רב תרבותיות", בתוך: רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית – ספר הזיכרון לאריאל רוזן-צבי, בעריכת: מנחם מאוטנר, אבי שגיא ורון שמיר, (תל אביב: רמות, 1998): 79-92. (להעשרה – לא חובה)
12. סוזן מולר-אוקין, "הרהורים על פמיניזם ורב-תרבותיות", פוליטיקה 1 (יוני 1998): 9-26.
13. Chandran Kukathas, "Exit, Freedom and Gender" in *On Exit: Interdisciplinary Perspectives on the Right of Exit in Liberal Multicultural Societies* edited by Dagmar Borchers and Annamary Vitikainen (De Gruyter, 2012), p.34-56
14. Susan Moler Okin "Mistresses of Their Own Destiny": *Group Rights, Gender, and Realistic Rights of Exit*, *Ethics* 112 (January 2002): 205–230 (לא חובה)
15. Aziza al Hibri, "Is Western Patriarchal Feminism Good for Third World/Minority Women"? In: Joshua Cohen, Matthew Howard and Martha C. Nussbaum (eds.), *Is*

- Multiculturalism Bad for Women? Susan Moler Okin with Respondents*, (Princeton: Princeton University Press, 1999), pp. 41-46.
16. Lila Abu-Lughod, "Do Muslim Women Really Need Saving? Anthropological Reflections on Cultural Relativism and Its Others," *American Anthropologist* (2002) 104 (3): 783-790.
 17. Avigail Eisenberg, "The Problem of Identity Politics: Minorities within Minorities," in *Minorities within Minorities – Equality, Rights and Diversity*, Avigail Eisenberg and Jeff Spinner-Halev eds. (New-York: Cambridge University Press 2005), 249-270.
 18. Ele'onore L'epinard, "Autonomy and the Crisis of the Feminist Subject: Revisiting Okin's Dilemma", *Constellations* 18, No 2, 2011. 205-221.
 19. רובינשטיין אמנון, "ישראל כמדינה חצי ליברלית", בתוך: שבטי מדינת ישראל: ביחד ולחוד – ליברליזם ורב תרבותיות בישראל (תל אביב: כנרת, זמורה ביתן דביר, 2017), עמ' 141-167.
 20. מרגלית אבישי והלברטל משה, "ליברליזם והזכות לתרבות" בתוך: רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית – ספר הזיכרון לאריאל רוזן-צבי, בעריכת: מנחם מאוטנר, אבי שגיא ורון שמיר (תל אביב: רמות, 1998): 93-105.
 22. Michael Karayanni, *A Multicultural Entrapment - Religion and State Among the Palestinian Arabs in Israel* (Cambridge University Press, 2021), ch. 5 "The Individual Predicament as Multicultural Entrapment" pp. 192-240.
 21. שטופלר, גילה, "המיעוט הערבי המיעוט החרדי והתאוריה הרב תרבותית במדינה יהודית דמוקרטית", בתוך: משפט מיעוט וסכסוך לאומי. עורכים ראיף זריק ואילן סבן. במסגרת סדרת הספרים "משפט חברה ותרבות לזכרו של חיים צדוק" (תל אביב: הוצאת אוניברסיטת תל אביב, 2016), עמ' 52-11.
 22. גילה שטופלר, "מאחורי הרעלה – הטלת הגבלות על עטית כיסוי ראש לנשים במדינות ליברליות", *משפט וממשל יב*, תש"ע, עמ' 191-226.
 23. מנאר חסן, "הפוליטיקה של הכבוד: הפטריארכיה, המדינה ורצח נשים בשם כבוד המשפחה, בתוך: מין, מגדר, פוליטיקה בעריכת דפנה יזרעאלי ואח' (2000), עמ' 267-305.
 24. אורית קמיר, "רצח נשים על רקע הדרת כבוד: הלכת הקנטור (בעניין אזואלוס) וההסדר המשפטי הרצוי. בתוך: אורית קמיר, *כבוד אדם וחיה – פמיניזם ישראלי, משפטי וחברתי* (ירושלים: כרמל, 2007), עמ' 98-126.
 25. Kecia Ali, "Reduce but not destroy – Female 'Circumcision' in Islamic Sources", in: Kecia Ali, *Sexual Ethics and Islam – Feminist Reflections on Qur'an, Hadith, and Jurisprudence* (Oxford: Oneworld Publications, 2006), pp. 97-111.
 26. Daphna Hacker, *Legalized Families in the Era of Bordered Globalization*, New York: Cambridge University Press, 2017, pp. 269-274.

27. ששון-לוי, אורנה. 2013. "בין הפרדה מגדרית להדרת נשים: מגדר במרחב הצבאי", בתוך רוני הלפרן (עורכת): *היכן אני נמצאת, פרספקטיבות מגדריות על מרחב*, עמ' 111-141.
28. נויה רימלט, "הפרדה בין גברים לנשים כהפליה בין המינים", *עלי משפט ג (תשס"ג)*, עמ' 99-141.
29. נויה רימלט, "המשפט כסוכן של רב תרבותיות: על אוטופיה ומציאות בפרשת ההפרדה באוטובוסים", *משפטים* מב (3) (2012).
30. אלון הראל ואהרון שנרד, "ההפרדה בין המינים בתחבורה הציבורית", *עלי משפט ג (תשס"ג)*, עמ' 71-98.
31. יופי תירוש, "הפרדה בין המינים במשפט הישראלי: סיכום מוער של הדין הפוזיטיבי ומבט לעתיד", *עיוני משפט* מה (2022), 697-778.